

<u>עמוד</u>	<u>תוכן עניינים</u>
2	מבוא
5	סקירה ספרותית
11	הפרק המעשי
20	פרק דיון בממצאים
27	פרק מסקנות
29	רשימה ביבליוגרפית

מבוא

ב-15/7/2015 נחתם הסכם בין איראן לבין שיש המעצמות שהן חמשת המדינות הקבועות במועצת הביטחון של האו"ם: סין, רוסיה, ארצות-הברית, בריטניה וצרפת ונוספה אליהן גרמניה. לאחר מאמצים רבים שנמשכו שנים המערב הצליח לחתום על הסכם גרעין עם איראן. להסכם זה יש השלכות עולמיות, אזוריות וישירות גם על ישראל. בחינת הבדלי הסיקור התקשורתי בין שני העיתונים הפופולאריים במדינה, באם ישנם, עשויה להעיד על הניסיון לעצב את דעת הקהל הישראלית ולהשפיע עליה, ואולי אף לעזור לנו להתחקות אחר הסיבות והמאפיינים של דרכי הסיקור של שני העיתונים: "ישראל היום" ו-"ידיעות אחרונות" בשניהם מצוטטים גורמים מדיניים כמו-גם מומחים ללימודי מזרח-תיכון על שיבת מאזן הכוחות שהיה עד ההסכם בין המדינות הסוניות (ירדן, סעודיה ותורכיה) לבין המדינות והארגונים שלהן איראן מסייעת צבאית כמו: עיראק, סוריה, חיזבאללה בלבנון והחות"ם בתימן. בנוסף מצוטטים גורמים מתחום הגרעין המזהירים שההסכם מרחיק את איראן רק למספר שנים מלהיות מדינת סף-גרעינית. ראש הממשלה הנוכחי, בנימין נתניהו, פעל נמרצות בכדי למנוע הסכם זה אך בסופו של דבר ללא הצלחה.

ההסכם נקרא: "הסכם הגרעין" כי במסגרתו התחייבה איראן מצדה להגביל את העשרת האורניום במתקני הגרעין שלה ולאפשר יותר פיקוח על אותם מתקנים. המעצמות התחייבו מצדן להסיר תוך חמש שנים את העיצומים הכלכליים על המשטר באיראן ובכללן האיסור שהטילה ארצות-הברית לפני כשני עשורים על מכירת נשק לאיראן. בקריאת הכתבות של שפורסמו בנושא ההסכם עם איראן בשני העיתונים אנחנו יכולים לראות מצד אחד נקודת הסכמה בין שניהם והיא שההסכם מסוכן לישראל ולאזור כולו.

נשק גרעיני

נושא הגרעין עצמו עלה על הפרק בזירה הבינלאומית כבר בשנות ה-60 כשחמשת המעצמות הקבועות במועצת הביטחון של האו"ם: סין, ארה"ב, ברה"מ לשעבר (היום רק רוסיה), צרפת ובריטניה חתמו על אמנה לאי-הפצת נשק גרעיני. באותה תקופה אלה היו "במקרה" גם חמשת המדינות היחידות שהיה ידוע שיש להן נשק גרעיני, "במקרה" חמשת המדינות היחידות שלהן (עד היום) זכות וטו על החלטות במועצת הביטחון של האו"ם הגוף המחייב היחיד באו"ם וקשור לעניינו "במקרה" גם חמש מתוך ששת המעצמות (השישית היא גרמניה) שניהלו את המו"מ עם איראן על תכנית הגרעין שלה.

חמשת המעצמות התחייבו שלא למכור ו/או להפיץ ידע גרעיני לכל מדינה שתראה לפתח נשק גרעיני בעתיד. כלומר לשמור על המונופול של הנשק הגרעיני (כמו המונופול על החלטות האו"ם) בידיהן. באמנה עם זאת, יש פרצה שאפשרה שיתוף מדינה שישית בידע גרעיני למטרות אזרחיות¹. כפי שאיראן ממשיכה לטעון עד היום שזו מטרת תכנית הגרעין שלה. עם זאת, היום אנו יודעים שלחלק מאותן מדינות שקודם טענו שתכניותיהן למחקר גרעיני הן למטרות אזרחיות, יש כיום נשק גרעיני ובהן: הודו, פקיסטן וצפון קוראה (שרק לאחרונה ערכה ניסוי גרעיני לעיני כל העולם).

חמשת המעצמות נאלצו להשלים עם חימושן של מדינות נוספות בנשק גרעיני. כך קרה כשביוני 2005 ארה"ב חתמה על הסכם גרעין עם הודו. ההסכם נועד לרענן את הכורים הגרעיניים בהודו בטכנולוגיה

¹ גיראלד שטיינברג, (1997). מושגי יסוד ביחסים בין-לאומיים, יחידה 10. Open University of Israel

אמריקנית כדי למנוע אסון גרעיני. ארה"ב כמו בהסכם עם איראן הרוויחה מיליארדים ממכירת טכנולוגיה גרעינית להודו ובכלל מההתקרבות האסטרטגית בין שתי המדינות.²

תכנית הגרעין של איראן

איראן החלה בניסיונות להשיג נשק גרעיני כבר בתחילת שנות ה-70 בימי שלטון השאה שקדם לאייתולות (השלטון כיום באיראן). לאחר המפכה השלטונית של 1979 באיראן, מדינות שהשיגו נשק גרעיני תחת הכיסוי של גרעין למטרות אזרחיות כמו צפון קוראה ומדינות החתומות על האמנה כמו סין רוסיה, החלו לעזור לאיראן להשיג טכנולוגיה גרעינית. כבר בראשית שנות ה-90 הבינו בישראל את גודל הסכנה של טכנולוגיה גרעינית בידי שלטון שנשבה למחוק מדינת ישראל מהמפה והתומך בארגוני-טרור כמו חיזבאללה העוינים שלא מכירים בקיומה של מדינת ישראל. בשנים האחרונות מנהלת הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית מו"מ עם איראן במטרה שזו תצמצם את קצב העשרת האורניום שלה.³ עם זאת, רק עם התערבותן של ששת המעצמות הושג הסכם.

ההבדל בין שני העיתונים הוא בחשיבות החדשותית שבה רואים העורכים של שני העיתונים את ההסכם. כך למשל ניתן לראות סיקור נרחב יותר של הסכם הגרעין ב"ישראל היום" מאשר ב"ידיעות אחרונות". ההבדל השני הוא בהטלת ההאשמה מצד הפרשנים על ההסכם.

סיקור המו"מ לקראת ההסכם עם איראן

הפרשנים של "ידיעות אחרונות" ובהם שמעון שיפר הטילו את אשמת החתימה של המעצמות על ההסכם על ראש ממשלת ישראל בנימין נתניהו וטענו שהיחסים האישיים הירודים של ראש הממשלה עם נשיא ארה"ב ברק אובמה הוא שדחף את הנשיא אל זרועותיו של שר-החוץ האירני מוחמד זריף. העיתון ציטט גם גורמים באופוזיציה שגם הם האשימו את ראש ממשלת ישראל בהסכם וקראו להקמת ועדת חקירה לחקר הכישלון של ממשלת ישראל במניעת ההסכם.

מנגד הפרשנים של העיתון "ישראל היום" הטילו את כל אשמת החתימה על ההסכם על נשיא ארה"ב ברק אובמה ועל מנהיגיהן של גרמניה, צרפת ובריטניה שהעיתון אף דאג לציין את העובדה שחברות מסחריות מטעמן מיהרו מייד לאחר החתימה לחתום על עסקאות בשווי מיליארדי דולרים ובכך גם לטענת פרשני "ישראל היום" להזרים מיליארדים למימוש רעיונותיה המהפכניים של הרפובליקה האסלאמית במזרח-התיכון. זהו רק הבדל משמעותי אחד שעליו אדון בעבודתי.

פרשנים נוספים ב"ישראל היום" האשימו את הבדלי התרבות שבין איראן למערב בהסכם. הכוונה לניסיונו של שר-החוץ האיראני מוחמד זריף כנושא ונותן קשוח מילדות והנכונות של איראנים רבים להסתפק במועט בניגוד לתרבות הצריכה במערב שבה אנשים רוצים כמה שיותר במחיר כמה שיותר נמוך. אחת ההשלכות החיוביות של ההסכם עם איראן היא הורדת מחירי הדלק עקב כניסתן של יותר חברות-נפט מערביות לשוק האיראני.

² S Ganguly, & D Mistry, (2006). The case for the US-India nuclear agreement. *World Policy Journal*, 23(2), 11-19.

³ G Bahgat, (2006). "Nuclear Proliferation: The Islamic Republic of Iran". *Iranian Studies*, 39(3), 307-327.